

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ DIŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ ENDODONTİ
KLİNİĞİNE BAŞVURAN HASTALARIN CİNSİYET, EĞİTİM DURUMU VE
SİGARA KULLANIMINA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

**THE EVALUATION OF PATIENTS APPLIED TO THE ENDODONTIC
CLINIC OF THE DENTAL SCHOOL OF ATATURK UNIVERSITY,
ACCORDING TO THE SEX, EDUCATION SITUATION AND SMOKING**

Arş. Gör. Dt. Hakan ARSLAN* **Arş. Gör. Dt. H. Sinan TOPÇUOĞLU***
Arş. Gör. Dt. Fatih ÇAKICI* **Prof. Dr. Mustafa KÖSEOĞLU***

Makale Kodu/Article code: 198
Makale Gönderilme tarihi: 07.09.2009
Kabul Tarihi: 09.03.2010

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı kök-kanal tedavisi insidansını cinsiyet, eğitim durumu ve sigara kullanımına göre değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Endodonti Anabilim Dalı'nda eğitim yılının ilk yarısı süresince öğrenciler tarafından kök kanal tedavileri yapılan 15 yaş ve üzeri 1512 hasta değerlendirildi. Bu hastaların cinsiyetleri, eğitim durumları ve sigara kullanma durumları kaydedildi. Elde edilen veriler ki-kare testi kullanılarak istatistiksel olarak analiz edildi.

Bulgular: Endodontik tedavi yapılan kadın hasta sayısı (% 59,1) erkeklerden (% 40,9) fazlaydı. Hastaların % 2,1'i hiç okula gitmemiş, % 28,2'i ilköğretim mezunu, % 31,9 orta öğretim mezunu, % 37,8'i yüksekokul/ üniversite mezunu idi. Toplam hastaların 1148'i sigara içmeyenler (% 75,9), 364'ü sigara içenler (% 24,1) idi.

Sonuç: Ki-kare istatistiksel analizine göre başvuran hasta insidansı ile cinsiyet, eğitim durumu, sigara kullanımı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Anahtar kelimeler: Kök kanal tedavisi, cinsiyet, eğitim, sigara.

ABSTRACT

Purpose: The purpose of this study was to evaluate incidence of root canal treatment depending on the sex, education situation and smoking.

Material and Method: In this study, 1512 patients aged 15 or over, performed root canal treatments by students were evaluated along first half of education year at the Endodontic Department, Faculty of Dentistry, and University of Ataturk. Sex, education situation and smoking of patients were recorded. Obtained data were statistically analyzed by using chi-square tests.

Results: Female patients (% 59.) received endodontic therapy higher than male patients (% 40, 9). % 2, 1 of patients were uneducated, the other patients graduated from primary education (% 28, 2), secondary education (% 31, 9), academy/university (% 37, 8). 1148 of total patients were non-smokers (%75, 9), 364 of them were smokers (%24, 1).

Conclusion: According to chi-square statistically analysis there was a significant correlation between incidence of patients applied for root canal treatment and sex/education situation/smoking.

Keywords: Root canal treatment, sex, education, smoking.

* Atatürk Üniversitesi Diş Hek Fak Endodonti Anabilim Dalı



GİRİŞ

Dünyada sıkça görülen sağlık problemleri arasında ağız ve diş hastalıkları bulunmaktadır. Bu hastalıklar içerisinde diş çürüğü ve periodontal hastalıklar önemli yer tutmaktadır.¹ Dünya sağlık örgütü(WHO) tarafından çürük risk faktörleri çevresel, sosyo-kültürel ve oral sağlık servislerinin uygunluğu şeklinde sınıflandırılmıştır. Sosyo-kültürel risk faktörleri eğitim durumu, gelir düzeyi ve meslek gibi faktörlerden oluşmaktadır. Çevresel risk faktörleri; beslenme alışkanlıkları (diyet),oral hijyen, sigara ve alkol kullanımı olarak ele alınmıştır.²

Sigara birçok hastalıkta risk faktörüdür. Bazı çalışmalarda sigara içen hastalarda içmeyenlere nispeten çürük oluşumu yüksek bulunmuştur.³ Ek olarak sigaranın pulpa hücrelerinde dentin matrix sentezini ve mineralizasyonu azalttığı belirtilmiştir.⁴ Eğitim ise hastaların ağız hijyenini motive etmesi yönünden önemlidir.⁵ Ayrıca literatürde endodontik tedavi uygulanan hastaların cinsiyete göre dağılımlarını inceleyen çalışmalar mevcuttur.⁶

Çürük, dental pulpa ve periradiküler dokularda irritasyonun ana kaynağıdır.⁷ Bilindiği gibi pulpa ve periradiküler doku hastalıklarının teşhis ve tedavisi endodonti biliminin kapsamına girmektedir.

Bu çalışmamızın amacı kök-kanal tedavisi için başvuran hastaların cinsiyet, eğitim durumu ve sigara kullanımına göre incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmamızda Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Endodonti Anabilim Dalı'nın mezuniyet öncesi kliniğinde 2008-2009 eğitim yılının ilk yarısında öğrenciler tarafından kök-kanal tedavileri yapılan hastalar değerlendirilmiştir. Bu süre içerisinde 15 yaş üzeri toplam 1512 hastaya kök-kanal tedavisi uygulanmıştır. Çalışmada, kliniğimize başvuran hastaların;

- Cinsiyet
- Eğitim durumu
- Sigara kullanma durumu kaydedildi.

Elde edilen veriler Ki-kare (X^2) istatistik testi ile değerlendirildi.

BULGULAR

Bu çalışmamıza katılan 1512 hastanın cinsiyete göre dağılımı Şekil 1'de görülmektedir. Hastaların 894 adedini bayan (% 59,1), 618 adedini (% 40,9) erkek hastalar oluşturmuştur. Yapılan X^2 istatistiksel analizi sonucu başvuran hastalar ile cinsiyet arasında çok önemli ($p<0.001$) ilişki bulunmuştur (Tablo 1).

Hastaların eğitim durumlarına göre dağılımları da Şekil 2'de görülmektedir. Hastaların 32'si hiç okula gitmemiş (% 2,1),426'sı ilköğretim (% 28,2),482'si orta öğretim (% 31,9),572'si üniversite mezunu(% 37,8) idi. Yapılan X^2 istatistiksel analizi sonucu başvuran hastalar ile eğitim durumu arasında çok önemli ($p<0.001$) ilişki bulunmuştur.(Tablo 1)

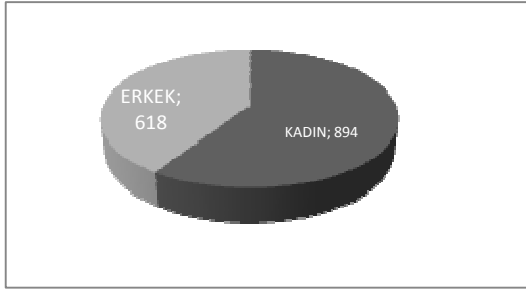
Sigara kullanımına göre dağılım ise Şekil 3'te görülmektedir. Toplam hastaların 1148'ini sigara içmeyenler (% 75,9), 364'ünü sigara içenler (% 24,1) oluşturuyordu. X^2 istatistiksel analizi sonucu başvuran hastalar ile sigara kullanımı arasında çok önemli ($p<0.001$) ilişki bulundu (Tablo 1).

Tablo 1: Kök kanal tedavisi uygulanan hastaların cinsiyet, sigara ve eğitim durumuna göre dağılım oranları

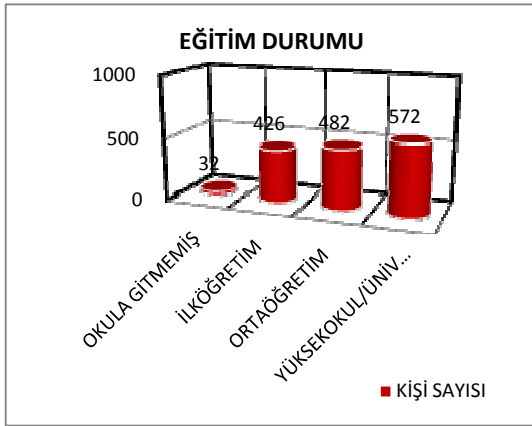
	Değişkenler	Sayı	(%)	X^2	P değeri
Cinsiyet	Kadın	894	59.1	50.381	0.000*
	Erkek	618	40.9		
Sigara	Sigara içmeyen	1148	75.9	406.5	0.000*
	Sigara içen	364	24.1		
Eğitim durumu	Okula gitmemiş	32	2.1	450.984	0.000*
	İlköğretim	426	28.2		
	Ortaöğretim	482	31.9		
	Yüksekokul/Üniversite	572	37.8		

* $p<0.001$ düzeyinde anlamlı

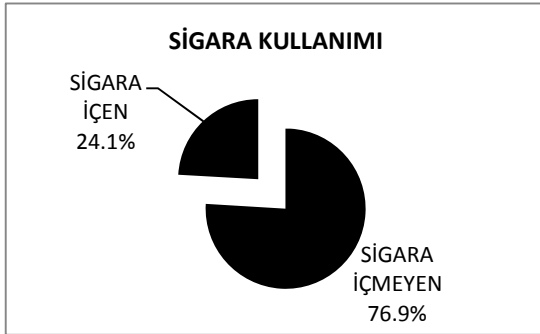




Şekil 1: Kök kanal tedavisi uygulanan hastaların cinsiyete göre dağılım yüzdeleri



Şekil 2: Kök kanal tedavisi uygulanan hastaların eğitim durumlarına göre dağılım yüzdeleri



Şekil 3: Kök kanal tedavisi uygulanan hastaların sigara kullanmalarına göre dağılım yüzdeleri

TARTIŞMA

Bu çalışmada cinsiyet, eğitim durumu ve sigara kullanımı ile kök-kanal tedavisine başvuran hastalar arasındaki ilişki 15 yaş ve üzeri hastalarda incelenmiştir. Çalışmamızda kök kanal tedavisi gerektiren hastaların %59,1'i bayan hastaydı. Yapılan çalışma-

larda Wayman ve ark.⁶ bayan hasta oranını %58, Çalt ve Peker⁸ ise %60 olarak bulmuşlardır. Bu sonuçlar çalışmamıza yakinken, Bjørndal ve Reit⁹'inkinden (%50,6) ve De Cleen ve ark.¹⁰'dan (%48,9) daha yüksektir. Bunların dışında José O. García-Cortés ve ark. yaptıkları çalışmada bayanlarda çürük deneyimini daha yüksek bulmuş ancak prevalansını benzer bulmuşlardır.¹¹ İlimizde erkek oranı (%51,5) bayan oranından (%48,5) fazla olmasına rağmen⁹, endodontik tedaviye başvuran hastaların %59,1'inin bayan olması dikkat çekicidir. Bu durum ülkemizde bayanların iş gücüne katılma oranlarının (%26,6)¹³ erkeklerden daha düşük olmasından dolayı diş tedavilerine daha fazla zaman ayırabiliyor olmalarından kaynaklanabilir. Kök-kanal tedavisiyle sonuçlanabilecek birçok oral probleme neden olan hamilelik^{14,15} de bu oransal durumda etkili olabilir.

Kliniğimize başvuran hastaların % 2,1'i hiç okumamışken, % 28,2'si ilköğretim mezunu, % 31,9'u orta öğretim mezunu, % 37,8'i üniversite mezunu idi. (Şekil 2) Çalışmamıza paralel olarak 2005 yılında Özcan ve ark. da kliniğe başvuran hastalarda hiç okumayanlardan yüksekokul/üniversite mezunlarına doğru gittikçe artan (%1,06, %27,9, %33,2, %37,8) yüzdesel oranlar bulmuşlardır.¹⁶ Bununla birlikte Türkiye istatistik kurumu verilerine göre ülkemizdeki hiç okula gitmeyenler %15,7, ilköğretim mezunları %50,5, lise mezunları %18,9 ve yüksekokul/üniversite mezunları ise %7,3'tür (%7,5'lik dilimi bilinmemektedir).¹⁷ Oranlar arasındaki bu farklılık ve eğitim ile kök-kanal tedavisine başvuran hasta sayısı arasındaki istatistiksel anlamlılık; eğitim ile kök-kanal tedavisine başvuran hastalar arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Çalışmamızda okul okumayan oranı % 2,1'lerde iken diğerlerinde bu oran yükselmiştir. Bu durum okul eğitimi almış hastaların kök-kanal tedavisine daha fazla başvuru yaptıklarını göstermektedir. Ayrıca Türkiye genelinde en az olan yüksekokul/üniversite mezunları oranı, endodontik tedaviye başvuran hastalarda en fazladır. Bu nedenle özellikle okul okumayanlar başta olmak üzere kişiler kök-kanal tedavisi hakkında bilgilendirilmeli ve tedaviye başvuramama sebepleri araştırılıp bunlara yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Çalışmamızda sigara içmeyenlerin oranı daha yüksektir (% 75,9). Bu durum sigara içmeyenlerin dişlerine daha fazla önem gösterip tedaviye başvurduklarını gösteriyor olabilir. Aguilar-Zinser V. ve ark.

sigara içenlerde içmeyenlere nispeten oral hijyen seviyesini düşük, çürük oluşumunu yüksek bulmuşlardır.³ Ek olarak sigara aynı zamanda periodontitin ilerlemesinde¹⁹, sert doku ve yumuşak doku iyileşmesinin gecikmesinde risk faktörüdür.²⁰ Sigara insan pulpa hücrelerindeki dentin matrix sentezini ve mineralizasyonunu azaltmaktadır.⁴ Ayrıca kök-kanal tedavisi gerektiren lezyonların gelişmesinde sebepsel bir rolü bulunduğu da araştırmacılar tarafından ileri sürülmüştür.¹⁸ Buna rağmen Bergström ve ark. yaptıkları çalışmanın, sigara içmenin apikal periodontitle ilişkisini desteklenmesine katkıda bulunmadığını belirtmişlerdir.²¹ Bu araştırmalara ek olarak literatürde sigara ile ilgili birçok çalışma vardır. Ancak kök-kanal tedavisi için sigaranın risk faktörü olup olmadığı yönünde çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bu çalışma nedensel bir fikir elde etmede yetersizdir. İleriye yönelik yapılacak çalışmalar bu anlamda değerli bilgi sağlayacaktır. Bundan bağımsız olarak bazı hastalarımız tedavi edilebilecekken yanlış bilgilendirmeler, dişlerini yeterince önemsememeleri, endodontik tedavi yaptırabilecekleri sağlık kuruluşlarının uzak olması gibi sebeplerden dolayı dişlerini çekirme yoluna başvurabilmektedirler. İleriye yönelik çalışmalarda bunların araştırılması sigara, eğitim gibi risk faktörlerinin daha kapsamlı incelenmesine fırsat verecektir.

Endodontik tedavi gerektiren durumlar; pulpal patolojiler, periradiküler patolojiler, travma vs. olarak sayılabilir. Hastalar endodonti kliniklerine semptomatik veya asemptomatik birçok şikayetle gelebilmektedir. Cinsiyet, risk faktörleri (sigara, eğitim, meslek vs.) ile kök-kanal tedavisi durum ilişkisinin incelenmesi pek çok açıdan önemlidir. Öncelikle toplumdaki riskli grupların belirlenmesinde ve bu gruplara yönelik eylem planları hazırlanması için gereklidir. Bizim çalışmamız ve diğer epidemiyolojik çalışmalar, tüm dallarda yapılacak olan çalışmalar için değerli veriler teşkil edecektir.

KAYNAKLAR

1. Çalışkan D, Işık A, Yaşar F, Yıldırım N, Elhan A. Park sağlık ocağı bölgesindeki bir ilkokulda diş çürükleri ve etkili faktörler. Ankara Üniv. Tıp Fak. Mecm. 1999; 52(2): 77-82.
2. Petersen PE. The World Oral Health Report 2003: continuous improvement of oral health in the 21st century – the approach of the WHO Global Oral Health Programme. Community Dent Oral Epidemiol 2003; 31 (Suppl. 1): 3-24.
3. Aguilar-Zinser V, Irigoyen ME, Rivera G, Maupomé G, Sánchez-Pérez L, Velázquez C. Cigarette smoking and dental caries among professional truck drivers in Mexico. Caries Res. 2008; 42(4): 255-62.
4. Yanagita M, Kashiwagi Y, Kobayashi R, Tomoeda M, Shimabukuro Y, Murakami S. Nicotine inhibits mineralization of human dental pulp cells. J Endod. 2008 Sep; 34(9): 1061-5.
5. Yılmaz AB, Ceylan G, Yanıkoğlu N, Akgül M. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Öğrencilerinde Ağız Sağlığı Çalışması Ve Diş Hekimliği Eğitiminin Ağız Sağlığına Etkinin Araştırılması. Atatürk Üniv. Diş Hek. Fak. Derg. 1997; 7(1): 36-39
6. Wayman BE, Patten JA, Dazey SE. Relative frequency of teeth needing endodontic treatment in 3350 consecutive endodontic patients. J Endod. 1994 Aug; 20(8): 399-401.
7. Walton RE, Torabinejad M. Principles and Practice of Endodontics. 3 ed. Philadelphia Saunders; 2002. p. 28-30.
8. Çalt S, Peker D. Kök kanal tedavilerinin yaş gruplarına, cinsiyete ve dişlere göre dağılımının incelenmesi. Hacettepe Diş Hek. Fak. Derg. 1996; 20(1): 80-82
9. Bjørndal L, Reit C. The annual frequency of root fillings, tooth extractions and pulp-related procedures in Danish adults during 1977-2003. Int Endod J. 2004 Nov; 37(11): 782-8.
10. De Cleen MJ, Schuurs AH, Wesselink PR, Wu MK. Periapical status and prevalence of endodontic treatment in an adult Dutch population. Int Endod J. 1993 Mar; 26(2): 112-9.
11. García-Cortés JO, Medina-Solís CE, Loyola-Rodríguez JP, Mejía-Cruz JA, Medina-Cerda E, Patiño-Marín N, Pontigo-Loyola AP. Dental caries' experience, prevalence and severity in Mexican adolescents and young adults. Rev Salud Publica (Bogota). 2009 Jan-Feb; 11(1): 82-91.
12. TÜİK, Bölgesel Göstergeler 2008, TRA1 Erzurum, Erzincan, Bayburt: Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim 06.09.2009, <http://www.tuik.gov.tr/>



IcerikGetir.do?istab_id=182

13. TÜİK, Hanehalkı işgücü araştırması 2009 Mayıs dönemi sonuçları (nisan, mayıs, haziran 2009): Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim 06.09.2009, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4102>
14. Acharya S, Bhat PV, Acharya S. Factors affecting oral health-related quality of life among pregnant women. Int J Dent Hyg. 2009 May; 7(2): 102-7.
15. Russell SL, Mayberry LJ. Pregnancy and oral health: a review and recommendations to reduce gaps in practice and research. MCN Am J Matern Child Nurs. 2008 Jan-Feb; 33(1): 32-7.
16. Özcan E, Evcil S, Turgut H, Yıldız M. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesine başvuran hastalarda kliniğe başvurma nedeni ile eğitim durumu, yerleşim yeri ile diş fırçalama alışkanlığı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. Atatürk Üniv. Diş Hek. Fak. Derg. 2005; 15(3): 15-19.
17. TÜİK, Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (adnks) veri tabanı: Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim 06.09.2009, http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=turkiye_cinsiyet_yas_egitim_top.RDF&p_xkod=egitim_kod&p_yas=15&p_yil=2008&desformat=html&ENVID=adnksdb2Env
18. Nishida N, Yamamoto Y, Tanaka M, Kataoka K, Kuboniwa M, Nakayama K, Morimoto K, Shizukuishi S. Association between involuntary smoking and salivary markers related to periodontitis: a 2-year longitudinal study. J Periodontol. 2008 Dec; 79(12): 2233-40.
19. Krall EA, Abreu Sosa C, Garcia C, Nunn ME, Caplan DJ, Garcia RI. Cigarette smoking increases the risk of root canal treatment. J Dent Res. 2006 Apr; 85(4): 313-7.
20. De Bruyn H, Collaert B. The effect of smoking on early implant failure. Clin Oral Implants Res. 1994 Dec; 5(4): 260-4.
21. Bergström J, Babcan J, Eliasson S. Tobacco smoking and dental periapical condition. Eur J Oral Sci. 2004 Apr; 112(2): 115-20.

Yazışma Adresi:

Dr. Hakan ARSLAN
Atatürk Üniversitesi
Dişhekimliği Fakültesi
Endodonti Anabilim Dalı ERZURUM
Email: dt_hakan82@hotmail.com

